

บทคัดย่อ

ชื่อภาคนิพนธ์ : โครงสร้างอำนาจกับภาวะผู้นำชุมชน :
 ศึกษากรณีชุมชนหมู่บ้านปราสาทใต้
 อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา

ชื่อผู้เขียน : นายพรเทพ มหาคงคา

ชื่อปริญญา : ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม)

ปีการศึกษา : 2544

การศึกษาเรื่อง เป็นการวิจัยขั้นพื้นฐาน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาโครงสร้างทางสังคมของชุมชน และสภาพโดยทั่ว ๆ ไปของชุมชน โดยพิจารณาศึกษาสภาพโครงสร้างอำนาจและการเปลี่ยนแปลงของชุมชนหมู่บ้านดังกล่าวเป็นระบบเครือญาติ ระบบอุปถัมภ์ และระบบฝึกฝาย เพื่อค้นหาผู้นำดาวเด่นและภาวะผู้นำชุมชนในเรื่องรูปแบบการนำและระดับการนำ ในหมู่บ้านปราสาทใต้ หมู่ที่ 7 ตำบลธารปราสาท อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งหมู่บ้านปราสาทใต้ เป็นหมู่บ้านหนึ่งในตำบลธารปราสาท อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา จากจำนวนหมู่บ้านทั้งหมด 16 หมู่บ้าน

กลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ชาวบ้านในหมู่บ้านปราสาทใต้ หมู่ที่ 7 ตำบลธารปราสาท อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา ในแต่ละหลังคาเรือน จำนวน 224 หลังคาเรือน จำนวน 202 คน โดยการรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามและสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้นำดาวเด่น สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษาพบว่า

1. กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ส่วนมากเป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 36 - 56 ปีขึ้นไป นับถือศาสนาพุทธ มีสถานภาพสมรสอยู่ด้วยกัน และส่วนใหญ่เป็นคนพื้นเพดั้งเดิมที่เข้ามาตั้งรกรากตั้งแต่ดั้งเดิม ระดับการศึกษาส่วนใหญ่จบการศึกษา ป.4 หรือเทียบเท่า มีอาชีพเกษตรกรรม เช่น ทำนา ทำสวน เป็นหลัก มีที่ดินเป็นของตนเองมากกว่า 6 ไร่ขึ้นไป รายได้

ครอบครัวโดยเฉลี่ยต่อเดือนต่อครอบครัว ส่วนมากมีรายได้ต่ำกว่า 3,000 บาท และรายได้เฉลี่ยระหว่าง 3,001 - 6,000 บาท รองลงมา ส่วนใหญ่มีสถานภาพทางสังคมเป็นชาวบ้าน โดยทั่ว ๆ ไป

2. โครงสร้างอำนาจของชุมชนหมู่บ้านปราสาทใต้ เป็นลักษณะผสมระหว่างระบบเครือญาติ ระบบอุปถัมภ์ และระบบเผ่าฝ่าย ตามลำดับ โดยยึดถือระบบเครือญาติสูง ผู้นำที่กลุ่มตัวอย่างศึกษาของชุมชนหมู่บ้าน จะเป็นผู้นำผสมทั้งแบบทางการที่มีอำนาจอันชอบธรรมและแบบผู้นำที่มีบารมีหรือผู้นำที่เป็นชาวบ้านธรรมดาทั่ว ๆ ไป เหตุและปัจจัยการยอมรับผู้นำ เกิดจากคุณความดี มีความเสียสละ ช่วยเหลือชุมชนอย่างสม่ำเสมอ ทำงานส่วนรวมและงานส่วนตัว อีกทั้งยังเป็นผู้ที่มีความรู้และความสามารถจากประสบการณ์ต่าง ๆ พอสมควร สรุปได้ว่า ชาวบ้านยอมรับผู้นำทางการซึ่งถือเป็นอำนาจสมัยใหม่และผสมกับผู้นำที่อาวุโสหรือแบบบารมีซึ่งเป็นชาวบ้านธรรมดาทั่ว ๆ ไป แม้จะมีตำแหน่งคณะกรรมการสภาองค์การบริหารส่วนตำบลก็ตามซึ่งถือเป็นอำนาจประเพณี

3. การค้นหาภาวะผู้นำและผู้นำดาวเด่นของชุมชนหมู่บ้านปราสาทใต้ หมู่ที่ 7 ด้านคุณสมบัติ ที่มา บทบาทและอำนาจแล้ว พบว่า ผู้ชายได้รับการยอมรับในฐานะผู้นำมากกว่าผู้หญิง ผู้อาวุโสจะได้รับการยอมรับมากกว่าผู้ที่มีอายุน้อย ผู้ที่มีพื้นเพดั้งเดิมของหมู่บ้านจะได้รับการยอมรับมากกว่าผู้ที่มาจากที่อื่น ๆ แล้วเข้ามาตั้งรกรากในหมู่บ้าน บทบาทผู้นำดาวเด่นจะปรากฏใน 3 ด้าน คือ การส่งเสริมด้านการศึกษา และจริยธรรม การพัฒนาชุมชนหมู่บ้าน

4. ภาวะการนำของผู้นำดาวเด่นเกี่ยวกับรูปแบบการนำและระดับการนำ พบว่า ทั้งรูปแบบการนำและระดับการนำมีส่วนสำคัญอย่างมากในการเลือกผู้นำที่ชาวบ้านต้องการ ถึงแม้ว่าชาวบ้านจะได้เลือกผู้นำที่เป็นแบบทางการแล้ว แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า จะเป็นผู้นำที่ขึ้นชอบซึ่งปรากฏจากงานวิจัยที่ศึกษานี้

ข้อเสนอแนะ

1. ชุมชนหมู่บ้านปราสาทใต้ หมู่ที่ 7 จะมีโครงสร้างอำนาจแบบผสม ซึ่งระบบเครือญาติจะมีการยึดถือมากที่สุด แต่ก็ต้องอาศัยผู้นำที่สอดแทรกเข้าไปตามสายเลือดของเครือญาติ เพื่อสร้างความร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจ แม้ว่าฐานอำนาจที่เป็นทางการจะเป็นอำนาจหลักก็ตาม ในบางครั้งหากมีการยึดถือระบบเครือญาติมากเกินไปก็จะทำให้ระบบการบริหารงานของชุมชนหมู่บ้านเป็นไปเพียงคนกลุ่มหนึ่งและประโยชน์ก็จะตกอยู่กับคนกลุ่มนี้เท่านั้น แทนที่จะได้กระจายผลประโยชน์ไปสู่ชาวบ้านในชุมชนหมู่บ้าน ดังนั้นชาวบ้านควรจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานของหมู่บ้านโดยได้รับความช่วยเหลือจากทาง

ราชการ ซึ่งจะต้องเข้ามาดูแลเอาใจใส่และคอยแนะนำสำหรับการบริหารงานของคณะกรรมการของหมู่บ้านหรือช่วยเหลือเรื่องต่าง ๆ เท่าที่จะดำเนินการได้

2. ควรให้ความสำคัญกับผู้นำที่เป็นเพศหญิง เพื่อให้เข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนหมู่บ้านของตนเอง ทั้งนี้ เพื่อที่จะได้มีความเสมอภาคและเป็นการส่งเสริมพัฒนาผู้นำ ปัจจุบันผู้หญิงก็มีความสามารถหลาย ๆ อย่างไม่แพ้ผู้ชายเช่นกัน ซึ่งจะเป็นส่วนในการพัฒนาอาชีพตามที่ชุมชนหมู่บ้านปราสาทใต้ได้มีการตั้งคุ่มต่าง ๆ โดยส่วนใหญ่จะมีผู้หญิงเป็นผู้นำคุ่มต่าง ๆ ในการพัฒนาอาชีพของแต่ละคุ่มก็เพื่อให้แม่บ้านได้มีรายได้เสริมในครอบครัว

3. ทางราชการโดยเฉพาะ อบต. ควรเข้าไปมีบทบาทการส่งเสริมอาชีพของชุมชนหมู่บ้านปราสาทใต้ เนื่องจากเป็นการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งในการพัฒนาตนเอง ประกอบการทางราชการก็ควรส่งเสริมการตลาดควบคู่กันไปด้วย มิฉะนั้นจะทำให้ชาวบ้านต้องประสบกับปัญหาในการผลิตภัณฑที่จะส่งออกสู่ตลาดต้องประสบกับภาวะการหาตลาดซึ่งชาวบ้านเองไม่มีความรู้ในเรื่องดังกล่าวเพียงพอ และพัฒนาสิ่งก่อสร้าง ถนนต่าง ๆ ในหมู่บ้าน เพื่อจะได้มีเส้นทางในการขนส่งผลิตภัณฑที่ออกสู่ตลาดได้อย่างสะดวก

4. หมู่บ้านดังกล่าวได้รับการส่งเสริมในการอนุรักษ์โบราณสถาน โดยมีหลุมที่ขุดค้นกระดูกคนโบราณในยุคต่าง ๆ ด้วยกันหลายหลุม ปัจจุบันมีประชาชนต่าง ๆ มากมายเดินทางเข้าไปท่องเที่ยว จะเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวและมีรายได้เข้ามาหมุนเวียนในหมู่บ้าน ดังจะเห็นว่า การที่ประชาชนได้เข้าไปท่องเที่ยว ก็เพื่อที่จะเป็นการหาความรู้และความเพลิดเพลิน จึงน่าที่จะได้มีการส่งเสริมให้มีมัคคุเทศก์รุ่นเยาว์เกิดขึ้น โดยนำเด็กนักเรียนในหมู่บ้านมาทำการฝึกฝน ก็น่าที่จะเป็นสิ่งที่ทางราชการหรือคณะกรรมการในหมู่บ้านได้เข้ามามีส่วนร่วมดังกล่าว ก็เท่าเป็นการหารายได้เสริมให้แก่เด็กนักเรียนและครอบครัวของชุมชนในหมู่บ้านอีกทางหนึ่ง ซึ่งจะเป็นการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวไปในตัว เพราะโดยวัฒนธรรมของคนไทยจะมีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

ABSTRACT

Title of Research Paper : The Power Structure and Leadership of
Communities : A Case Study of Ban Prasart-tai
Noon-soong District,
Nakhorn Ratchasima Province

Author : Mr. Pornthep Mahakhongca

Degree : Master of Arts (Social Development)

Year : 2001

This is the fundamental research which aims at studying the structure of the society in terms of community power structure and general conditions of the community. The stages of power structure in community changes and the leadership of the government and private leaders are focused in order to find out an outstanding leader of Prasart-tai village, which is one of 16 villages of Moo 7, Tambol Tarnprasart, Amper Noon-soong, Nakhornratchasima Province – where there are 16 villages.

The population of this study are 202 people from 224 families in Prasart-tai village, Moo 7, Tambol Tarnprasart, Amper Noon-soong, Nakhornratchasima Province. The data have been obtained by questionnaires and in-depth personal interviews of the remarkable leaders in the village. Percentage, mean and standard deviation are employed for statistical analyses.

Results:

1. Most of the population studied are found married, Buddhist, women and age between 36-56 years old. They are local farmer villagers with Pratom 4 education background. They own more than 6 rai of land and earn approximately lower than 3,000 baht a month a family. The rest are ordinary people who earn approximately 3001 – 6000 baht.

2. The community power structure of Prasart-tai village has been found that it is governed by a combination of kinship, patronage and factional systems in order.

3. Men are found more acceptable for the leaders of the communities than women, and senior leaders are found more acceptable than the juniors. Moreover, the resident leaders are preferred more than the migrant ones. Education and ethic promoting and village developing are considered the important leaders' roles for the village.

4. It has also been found that the leading patterns and the level of leading are vitally important for the villagers to consider their village leaders.

Recommendations:

1. Because the community power structure of Prasart-tai village is the combination of patterns which the kinship system plays the most role, the villagers should have an opportunity to take part in the village administration. In addition, the government should support the village in terms of supervising and helping the village administrators as possible when it is necessary.

2. According to various capability of women, woman leaders should be promoted so that they can help develop the village economy as they are leaders of village career groups.

3. The government sector especially the village committee should take roles of local career promotion; whereas, the government should take market promoting roles such as finding markets for production, constructing village road for convenient transportation. This will help create sustainable economy in the community in the future.

4. Youth tour guides should be promoted, for there are several ancient places found in Prasart-tai village. There are many tourists visiting the village. This is one of the village income resource. If the youth tour guides are well-trained with proper knowledge of history background knowledge of the ancient places, they can help preserve the valuable ancient sources for their future touring income.